

A Biblia ihletettsége, tévedhetetlensége, tekintélye és értelmezése Jézus és apostolai szerint

(Jelentős részben John Piper *Szenvedélyem, Isten* [Koinónia, 2018] c. könyvének 2. függeléke alapján, mely csak az eredeti mű 2003-as kiadásában található meg)

A másként nem jelölt bibliai idézetek (és hivatkozások/rövidítések) a Magyar Bibliatársulat (Bibliatanács, MBT) megbízásából 1975-ben kiadott, majd 1990-ben javított bibliafordításból valók, a többi fordítást ld. ezen írás végén.

Az igeversszám utáni „k” betű(k) jelentése: „és a következő vers(ek)”; f= fejezet; j(n)=jegyzet(nél); kül=különösen; ld=lásd; uo=ugyanott; v=vers; vő=vesd össze.

Bevezetés: 1. A Biblia egyedülálló „önhitelesítő képességgel” rendelkezik. Olyan hű képet fest a világról és az emberről, s olyan páratlan képet tár elénk Jézus Krisztusról, amilyenre ember nem képes. (Bár többen megpróbálták, pl. Dosztojevszkij a *Félkegyelmű* alakjában, melyről így vallott: „Egy tökéletes szépségű embert szeretnék ábrázolni. De nincs ennél nehezebb a világon, különösen most... Csak egy tökéletesen szép személyiség van a világon: Krisztus”, ld. mek.oszk.hu/09900/09938/fulszoveg.html.) Ha elolvassuk (nyitottan arra, hogy esetleg igazat mond, és célszerűen az Újszövetségnél kezdve), egy olyan isteni Ember alakja bontakozik ki előttünk, akinek Személyében és szavában megtanulunk bízni. Más szóval **a bibliai Jézus „kitalálásához” embernél többre – Istenre – volt szükség!**

2. **Jézus mondja:** „*Meg van írva: Nem csak kenyérral él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik*” (Mt 4,4; vö. 2Tim 3,16: „A teljes Írás Istentől ihletett”, azaz „sugalmazott, kilehelt”; vö. J. Strong [és W.E. Vine, BDAG] szótára hivo.hu/otletek.htm#F) és Jn 20,22). Származhat-e Isten szájából hazugság? Az ezt állítókat Istent káromolják, aki maga az igazság (Jn 14,6)! „*Szenteld meg őket az igazsággal: a te igéd igazság*” – imádkozott Jézus az Atyához (Jn 17,17).

3. **A Biblia közérthető** (nemcsak a teológiát tanultak számára hozzáférhető), tévedhetetlen és teljes (szükséges és elégséges) mű (vö. Wayne Grudem: *Systematic Theology* [WGST, Rendszeres teológia, IVP, 2000], fbcfairburn.com/app/uploads/2015/04/Systematic_Theology_-_Wayne_Grudem.pdf, 4–8. f., sola scriptura-elv). **Értelmezésének segítői és ellenőrzői** (1) a hívő emberben jelen levő és őt vezető Szentlélek; (2) a hívő saját tapasztalatainak, ismereteinek összessége; továbbá jó esetben (3) a mai teológiai és bibliai tudomány; (4) az egyháztörténet, illetve a történeti teológia. (Az utóbbi kettő összefoglalása: Hogy látják az adott kérdést az Istenhez és Szavához való hűségre törekvő legkiválóbb mai és korábbi keresztény tudósok és tanítók? Vö. az egyfeleségű férfi = nő? esetével [1Tim 3,2.12; Tit 1,6]) Így a Bibliát jól ismerő laikus felülbíráhatja a teológust. (5) Ezt általában a gyülekezet elöljáróinak vezetésével, velük egyeztetve célszerű tennünk (feltéve, hogy „tanításra alkalmas” emberek, akik jól ismerik a Bibliát, és alávetik magukat a tekintélyének, a bibliai érvek súlyának, ld. 1Tim 3,2; Tit 1,9).

I. Ószövetség: 0. Az ószövetségi „Írás(ok)” hármasságának Jézus szerint: „*Mózes törvénye*”, „*a próféták könyve*” és „*a Zsoltárok*” (Lk 24,44k). Jézus itt az ugyanezen három részre osztott héber Ószövetségre utal, amely azonos a protestáns Ószövetséggel, vagyis nem tartalmazza a csak a görög Ószövetségben (Septuaginta) meglevő további tizenöt apokrif könyvet, melyekből hét a katolikus Bibliákban is megtalálható. Ez Jézus következő utalásából is látható: „*az igaz Ábel vértől Zakariásnak, a Barakiás fiának véréig*” (Mt 23,35; ld. CP). Ábel már a Biblia első könyve eleje táján szerepel (1Móz 4,8), Zakariás pedig a zsidó Szentírás utolsó könyve, a 2Kronikák vége

felé (2Kron 24,20-25; vö. Károli). A „törvény” szóval Ő időnként az egész Ószövetségre utalt, akárcsak az „Írás(ok)” szóval, ld. az alábbi 4. és 6. pontot. „Az Újszövetségben nem olvasunk arról, hogy Jézus és a zsidók vitáztak volna a kánon kiterjedéséről. Egyrészt Jézus és tanítványai között, másrészt a zsidó vezetők és a zsidó nép körében teljes egyetértés volt azzal kapcsolatban, hogy Ezsdrás, Nehémiás, Eszter, Haggeus, Zakariás és Malakiás kora után megszűnt az ószövetségi kánon bővülése (ld. pl. Josephus, Apión ellen [Attraktor, 2010], 1.41; vö. 1Mak 9,27; 14,41). Ezt erősíti meg [az is, hogy...] Jézus és az Újszövetség szerzői több mint 295-ször idézik az ószövetségi Szentírás különböző részeit mint isteni tekintéllyel rendelkező írásokat, de egyszer sem idéznek az apokrif könyvekből vagy bármely más írásból úgy, mintha azok isteni tekintéllyel bírnának” (WGST, 3. f., A., 5. j.-nél). Egy nem feltétlenül teljes felsorolást ld. itt: bible.ca/b-canon-old-testament-quoted-by-jesus-and-apostles.htm.

Hogyan tekintett Jézus az Ószövetségre?

1. A Zsolt 110,1-et idézve azt mondta, hogy **Dávid a Szentlélek által szólt:** „*Maga Dávid mondta ezt a Szentlélek által*” (Mk 12,36).

2. Amikor a farizeusokkal az Ószövetség értelmezéséről vitázott, **a vének hagyományait szembeállította Istennek az Írásokban található parancsolatával.** „*Szépen félreteszitek az Isten parancsolatát azért, hogy a helyébe állíthassátok a magatok hagyományait*” (Mk 7,9; a környező versekben Ézsaiás próféta és Mózes írásainak tekintélyére hivatkozott).

3. Amikor a válás problémájával kapcsolatban válaszolt a farizeusoknak, úgy utalt az 1Móz 2,24-re, mint amit **Isten „mondott”**, bár ezek a bibliai elbeszélő szavai, nem pedig közvetlenül Istenéi: „*Ő pedig így felelt: Nem olvastátok, hogy a Teremtő kezdetől fogva férfivá és asszonnyá teremtette őket, és ezt mondta: ezért az ember elhagyja apját és anyját, ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté?*” (Mt 19,4-5; új Károli)

4. A Jn 10,35-ben (miután a 34. versben a „törvény” szóval utalt a Zsolt 82,6-ra) **nyíltan kimondja a tévedhetetlenséget:** „*az Írást nem lehet érvénytelenné tenni*” vagy „*felbontani*” (Károli), „*meghamisítani*” (Aranyas = régi Károli).

5. A Mt 22,29 **közvetve utal az Ószövetség tévedhetetlenségére:** „*Jézus így válaszolt nekik: »Tévelyegtek, mivel nem ismeritek sem az Írásokat, sem az Isten hatalmát.*” A Szentírás ismerete megóvjá az embert a tévedéstől.

6. Jézus újra meg újra olyan tekintélyként kezeli az Ószövetséget, amely **az utolsó betűig, sőt írásjelig Isten szava**, és amelynek be kell teljesednie. „*Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat. Mert bizony mondom néktek, hogy amíg az ég és a föld el nem múlik, egy ióta* vagy egy vessző sem vész el a törvényből, míg minden be nem teljesedik*” (Mt 5,17-18; vö. Mt 26,54.56 [„De miképpen teljesednének be akkor az Írások, hogy ennek így kell történnie?”]; Lk 16,17). [A Mt 5,18-ban a „törvény” feltehetően a 17. v.-beli „a törvény (és) a próféták tanítása”, vagyis az egész Ószövetség összefoglaló megnevezése, akárcsak a következő pontbeli „próféták”.] (*Az ióta a görög ábécé legkisebb betűje; a megfelelő héber „jod” pedig a legkisebb héber írásjel.)

7. Jézus így dorgálta a két emmausi tanítványt: „*Ó, ti balgák! Milyen rest a szívetek arra, hogy mindazt elhiggyétek, amit megmondtak a próféták!*” (Lk 24,25)

8. Maga Jézus **tekintélyt parancsoló fegyverként** (és mindhárom följegyzett alkalommal igen találóan) **használta az Ószövetséget** a Sátán kísértéseivel szemben: „*Ő így válaszolt: »Meg van írva...«*” (Mt 4,4.7.10).

9. Jézus **szó szerint értette pl. Jónás könyvét is**: „Mert ahogyan Jónás három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, úgy lesz az Emberfia is a föld belsejében három nap és három éjjel. A ninivei férfiak feltámadnak az ítéletkor ezzel a nemzedéssel együtt, és elítélik ezt a nemzedéket, mert ők megtértek Jónás prédikálására; ámde itt nagyobb van Jónásnál! Dél királynője feltámad az ítéletkor ezzel a nemzedéssel együtt, és elítéli ezt a nemzedéket, mert ő eljött a föld végső határaitól, hogy meghallgassa Salamon bölcsességét; ámde itt nagyobb van Salamonnál!” (Mt 12,40-42; vö. 1Kir 10,1-10)

II. **Újszövetség**: 1. Jézus néhány apostolt választott ki, hogy az egyház megalapítását illetően **az Ő mérvadó képviselői** legyenek. Élete végén megígérte nekik: „**a Szentlélek... tanít majd meg titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek**” (Jn 14,26; 16,13; „amikor azonban eljön Ő, az igazság **Leleke, elvezet titeket a teljes igazságra; mert nem önmagától szól, hanem azokat mondja, amiket hall, és az eljövendő dolgokat is kijelenti nektek**”), és meghagyta: „**Menjete el tehát, tegyetek tanítvánná minden népet..., tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek**” (Mt 28,19-20). Péter és Pál (valamint János) kiemelt szerepéről és a Biblia tekintélyének alapjairól bővebben ld. Róm 1,1; 1Kor 3,10kk; 14,37; Gal 1,12; 2,9; 2Pt 1,19-21; 3,2.15-16 (vö. Mt 5,17-20; 5Móz 13,1; Jel 22,18-19) és Szabados Ádám: *Az apostolok hagyománya: az apostoli tekintély és az egyház legkorábbi hagyományának kapcsolata* (SZAD, PhD-értekezés, KGRE Hittudományi Kar, 2018), corvina.kre.hu:8080/phd/Szabados_Adam_disszertacio_vedett_watermark.pdf.

2. **Különleges magyarázatot igényel Pál apostol, aki megdöbbenő módon tért meg**: előtte a keresztények legyilkolására tette fel életét, utána pedig a keresztények megsokszorozására. Pál azt mondja, hogy őt (és a többi apostolt) a feltámadt Krisztus bízta meg a „nem emberi bölcsességből tanult szavakkal, hanem a **Lelektől jött tanítással**” történő igehirdetéssel (1Kor 2,13). Más szóval Krisztus Jn 14,26-beli jövendölése az itt említett ihletés révén teljesedett be.

3. Péter megerősíti ezt a 2Pt 3,16-ban, **az ihletett ószövetségi írásokkal azonos kategóriába sorolva Pál és általában az apostolok írásait**: „Pál is megírta nektek... szinte minden levélben, amikor ezekről szól. Ezekben van néhány nehezen érthető dolog, amelyeket a tanulatlanok és az állhatatlanok kiforgatnak, **mint más írásokat is a maguk vesztére.**” (Az „írás” szó görög megfelelője a Bibliában mindenütt a Szentírásra utal.) Vö. 2Pt 1,19-21: „Ezért egészen bizonyosnak tartjuk a prófétai beszédet, amelyre jól teszitek, ha mint sötét helyen világító lámpásra figyeltek, amíg felragyog a nap, és felkel a hajnalcsillag szívetekben. Mindenekelőtt tudnotok kell, hogy **az Írás egyetlen próféciája sem ered önkényes magyarázatból, mert sohasem ember akaratából származott a prófécia, hanem a Szentlélektől indítva szólaltak meg az Istentől küldött emberek**”; és 2Pt 3,1-2: „ezekben [a levelekben] emlékeztetés által ébresztgetem tiszta gondolkodásokat, hogy eszetekbe jussanak **a szent próféták előre megmondott szavai, és apostolaitoknak az Úrtól és Üdvözítőtől kapott parancsolatai**”.

4. Az összes újszövetségi írás e megígért különös kinyilatkoztatás legkorábbi napjaiból származik, s **az apostolok és közvetlen munkatársaik írták őket**.

5. E könyvek **üzenete „igaznak hangzik”, s a valóság oly nagy részét magyarázza meg!** Egyfelől Isten szentségének és a mi bűnösségünknek üzenete, másfelől Krisztus halálának és feltámadásának mint az egyetlen, dicsőséges reménységünknek szabadító, végtelenül örömteli üzenete összhangban van a látható valósággal és a sóvárogva várt láthatatlan reménységünkkel.

6. Pál határozottan kijelenti: „**amit nektek írok, az az Úr parancsolata. És ha valaki ezt nem ismeri el, ne ismertessék el**” (1Kor 14,37-38). Továbbá: „**gyermekségedtől ismered a szent**

írásokat, amelyek bölcsé tehetnek téged az üdvösségre a Krisztus Jézusba vetett hit által. **A teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre; hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített**” (2Tim 3,15-17).

7. **A Szentlélek általában is igent mond lelkünkben az igazságra, különösen az Ő igazságára** (vö. Lk 24,32: „Nem hevült-e a szívünk, amikor beszélt hozzánk az úton, amikor feltárta előttünk az Írásokat?”), **s különösen a Jézussal kapcsolatos ragyogó igazságokra; ha érzékszerveink „a gyakorlat következtében már alkalmasak a jó és a rossz megkülönböztetésére”** (Zsid 5,14). Ld. még John Piper: *Lásd és csodáld Jézus Krisztust* (különösen az Utószó; KIA, 2017), WGST, 3. f. és Gregg R. Allison: *Historical Theology* (Történeti teológia, Zondervan, 2011), 2. f.

8. Amint a Baptista katekizmus (Keach Katekizmusa, 16.) mondja: „A Biblia a tanítása mennyei voltával, a részei egységével, valamint a bűnösöket megtérítő és a szenteket építő erejével igazolja, hogy Isten Igéje.”

9. Az Újszövetség (és így általában a Biblia) megbízhatóságának további belső bizonyítékait ld. Peter J. Williams *Jézus meglepő zsenialitása* c. könyvében (Evangéliumi Kiadó, előkészületben), különösen a tékozló fiú példázatáról szóló fejezeteiben; külső bizonyítékait pedig Williams alább idézett művében (IV.1. bek.).

III. **A Biblia tekintélye és értelmezése**. 1. A Bibliát úgy kell kezelni és értelmezni, ahogy azt Jézus saját tanításán és példáján láttuk; egyedül ez a keresztény (szó szerint „krisztusi”) hozzáállás az Igéhez. Ebből és a fentiekből következik, hogy **a teljes Biblia Isten mindenk felett álló tekintélyével szól**. Hívő keresztényként természetesen **Isten jelenti számunkra a végső tekintélyt** – közelebről **az Ő élő Igéje, Jézus Krisztus**. Az Ő önkijelentésének és nekünk szóló kommunikációjának elsődleges eszköze ma az Ő **írott Igéje, a Biblia** – tehát elsősorban ezt használja eszközü a Szentlélek arra, hogy megismerjük Őt és szóljon hozzánk. Mivel ez az eszköz „mentes minden tévedéstől”, „Isten üdvtervének TELJES kijelentése”, és „a VÉGSŐ, isteni kinyilatkoztatás”, ilyen értelemben számunkra **a Biblia a végső tekintély**, amelynek nem mondhat ellent semmilyen személyes tapasztalat, egyéni meggyőződés, (vélt vagy valós) személyes kinyilatkoztatás – ellenkezőleg, ezek le mérésének „egyedüli [hitbeli] zsinórmértéke” a Szentírás. Aki elválasztja Isten/Jézus tekintélyét a Bibliáétól, s nem a Bibliából meríti és ahhoz igazítja az Istenről/Jézusról alkotott képét, az valójában egy saját maga által gyártott bálványt imád (amire mindnyájan hajlamosak vagyunk). Ld. még az ennél jóval részletesebb és erősebb, de szintén elég rövid 1978-as Chicagói Nyilatkozatot: evangelikalcsoport.hu/2017/06/20/chicagoi-nyilatkozat-a-biblia-tevedhetetlensegerol-i-nyilatkozat (magyarázattal együtt ld. R.C. Sproul: *A tévedhetetlenség magyarázata* [KIA, 1995]), valamint Szabados Ádám írásait: „A szigorú konfesszionalizmus veszélye” (divinity.szabadosadam.hu/?p=7387), „Közösségi tekintélyre alapozott hermeneutika?” (divinity.szabadosadam.hu/?p=5181), divinity.szabadosadam.hu/album/AZ-UR-MONDJA.pdf, „Lehet a Biblia egy szabad Isten szava?” (divinity.szabadosadam.hu/album/BIBLIA-SZABAD-ISTEN.pdf).

2. A Chicagói nyilatkozat egyik szerzője, **Francis Schaeffer** ennek a témának szentelte utolsó könyvét (*A nagy evangéliumi katasztrófa*, Evangéliumi Kiadó, 2020; tartalmazza *Ismertetőjelük a szeretet* c. könyvecskéjét is [Harmat – KIA, 2016]), melyben mindent eldöntő **vízválasztóhoz hasonlítja a Bibliát mint a végső, tévedhetetlen tekintély elvének GYAKORLÁSÁT** (a keresztény gyakorlatunkban való tényleges megvalósítását). A 2. fejezet elején írja: „A Szentírás

teljes tekintélyével kapcsolatos megalkuvás végül kihat arra, hogy teológiailag mit jelent kereszténynek lenni, és hogyan élünk az emberi élet összes területén. A teljes bibliai tekintély problémája bizonyos értelemben meglehetősen újkeletű. Nagyjából a kétszáz évvel ezelőtti időkig gyakorlatilag minden keresztény hitt a Biblia teljes tévedhetetlenségében vagy ennek másként kifejezett megfelelőjében.” **A történelem Schaeffert igazolta** – sorra szakadnak ketté nagy egyházak/felekezetek a homoszexualitás világi (politikailag korrekt) megítélése miatt (szemben annak biblikus megítélésével). Ahogy jól látta, a Biblia mint a legfőbb, tévedhetetlen tekintély elutasítása előbb-utóbb a homoszexuális gyakorlat és házasság (sőt az ebben élő meleg/leszbikus lelkészek) elfogadásához, a család, a keresztény egyház és a társadalom működésképtelenné válásához vezet.

3. A Biblia egészét egyszerre többféleképpen kell látnunk: (1) **Isten nekünk írt „szerelmeslevele”** (1Móz 1,27; Ef 5,21-33; Jel 19,7-9); (2) **a lelkünk mindennapi tápláléka, az igazi, örömteli földi és örök élet forrása** (Jn 6,68); (3) **tükör, melyben megláthatjuk valódi önmagunkat** (Jak 1,23kk) **és dicsőséges Uunkat** (1Kor 3,18); (4) **Isten nekünk szóló útmutatása, gyémántkeménységű törvénye, mely az üdvösség útja, „a hit törvénye”, „Krisztus törvénye” és „a szabadság tökéletes törvénye”** (Gal 6,2.16; Jak 1,22-25 [vö. Mt 7,21-27]; Jn 3,36 [„Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van, aki pedig nem engedelmeskedik a Fiúnak, nem lát majd életet, hanem az Isten haragja marad rajta”]; 6,68 [„Örök élet beszéde van nálad”]; 8,31-36: „Ha ti megtartjátok az én ígémet, valóban tanítványaim vagytok; megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket...”; Róm 1,5; 3,27.31; 16,25-26: „az én evangéliumom... szerint..., hogy eljussanak a hit engedelmességére”), melynek **minden parancsa egyúttal hittel elfogadandó ígéret is**: Isten erőt fog adni a megtartásához, ld. 1Kor 9,21; 10,13: „Emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket. Isten pedig hűséges, és nem hagy titeket erőtkön felül kísérteni; sőt a kísértéssel együtt el fogja készíteni a szabadulás útját is, hogy el bírjátok azt viselni”. **Egyik szemléletmód sem áll meg a másik nélkül**, lelkünk súlyos károsodása nélkül. A legtöbben hajlamosak vagyunk vagy csak „rózsaszín szemüvegen át” tekinteni a Bibliára (csupán az ígéreteit és a számunkra kellemes részeit véve figyelembe, mellőzve az ellenszenves parancsait), vagy csak hideg, kemény, magunktól és (főleg) másoktól sokat követelő törvényt látva benne. Arra kell tehát törekednünk, hogy minél pontosabban **kövessük a Szentírás útmutatását, aszerint közeledve a célhoz: Istenhez** (az Ő minél teljesebb szeretetéhez, dicsőítéséhez, ami életünk és létünk célja; 5Móz 6,5-6: „Szeresd azért az URat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből! Maradjanak a szívedben azok az igék, amelyeket ma parancsolok neked”; a Mt 22,37-38 hozzátesszi: „Ez az első és a nagy parancsolat”; vö. Róm 1,18-23; 2,7.29; 3,23; 1Kor 10,31: „Akár esztek tehát, akár isztok, bármi mást cselekesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek!”) – csakis így válik számunkra az Ige azzá a szerelmeslevéllé, aminek Ő szánta, és így találjuk meg **célunkat, a boldogságot: ha Őbenne** (az Ő dicsőségében, dicsőítésében) **leljük örömünket** (Zsolt 16; 63). **A házasságról, szexről és válásról szóló bibliai tanítás** jelenti az isteni törvény „gyémánthegyét” vagy „vágóélét”.

IV. A Biblia értelmezésekor az alábbi írásmagyarázati elveket is tartsuk szem előtt:

0.a. Mint minden más könyvet, **a Biblia könyveit is mindig a megfelelő műfaji szabályok sajátosságai szerint kell értelmezni** (pl. történeti, prózai, költői műfajok). **A teremtéstörténet esetében az okozza a nehézséget, hogy nem könnyű meghatározni a műfajt.** Mind a világ, mind a Biblia Teremtőről árulkodik (valójában „ordít”), s a kettő tökéletes összhangban van egymással (mivel mindkettő Isten műve). Ha figyelembe vesszük, hogy a Róm 8,28; 9; Zsid 1,3

[Károli]; Ef 2,10 stb. igék alapján minden folyamatot a legparányibb részekig a szuverén Isten tökéletes terve és akarata irányít, bizonyos szempontból részletkérdés, hogy Ő pontosan milyen mechanizmussal teremtett. A neodarwini evolúcióban hinni értelmetlenné válik, ha elfogadjuk az isteni gondviselés bibliai tanát (ld. WGST, 15.E.), amely azonban nem zárja ki az emberi szabad akaratot (szemben Grudem nézetével, WGST, 16. fejezet), mivel Isten előre látta minden értelmes teremtményének összes (valóban szabad) döntését, és azokat is belekalkulálta tökéletes tervébe, melyet megvalósít. ld. még hivo.hu/7nap.htm).

0.b. Az **evangélium** mint az életrajzot és az igehirdetést ötvöző sajátos irodalmi műfaj megengedhet némi szerzői szabadságot az események sorrendjét illetően (akárcsak a korabeli életrajzi műfajok jelentős része, ld. D.A. Carson és D.J. Moo: *Bevezetés az Újszövetségbe* [KIA, 2007], 113–4., 191. o.). A négy evangélium eltérései egyrészt ebből adódhatnak, másrészt abból is, hogy Jézus a tanítók általános szokása szerint gyakran ismételhette önmagát (pl. csak Máténál hatszor hangzik el szájából az „*ott lesz majd sírás és fogcsikorgatás*” mondat: Mt 8,12; 13,42.50; 22,13; 24,51; 25,30; kétszer beszél a válás utáni újrarázódás tilalmáról [Mt 5,32; 19,3-12]; stb.), ezért a hasonló mondásai/beszédei eltérő esetekből is származhatnak. Az esetleges „összeegyeztethetetlen” eltérések tehát nem tévedést jelentenek, hanem egyfelől a műfajból és Jézus tanítói gyakorlatából adódó jogos szabadságot, másfelől a szuverén Szentléleknek mint a szöveg ihletőjének köszönhető gazdagságot: amit belőlük megtudunk Jézusról, az mind színigaz – mondhatni, „úgy is történhetett (volna)”, és ha esetleg nem is pont úgy (abban a sorrendben) történt, az valójában nem cáfolja sem a valóságot, sem a Biblia Jézusra vonatkozó bármely mondanivalóját, hanem kiegészíti, pontosítja, gazdagítja azt. Tehát a négy evangélium mindegyike önmagában is megáll és igaz, mind különálló mondanivalóval rendelkezik, együttesen pedig megnégyszerezik a Jézusról szóló igaz ismereteinket, különböző oldalakról és szempontokból mutatva be Őt – szinte úgy, mintha nemcsak egy, hanem négy életet élt volna végig. (Természetesen az evangéliumok összevetésének és a tényleges történések vizsgálatának is van létjogosultsága.) Meg kell tanulnunk valóban úgy olvasni a Biblia minden egyes könyvét, mint csakugyan szóról szóra Isten szájából származó igazságot.

0.c. A Biblia minden részét **összefüggésében** kell olvasni, figyelembe véve az adott hely szűkebb és tágabb kontextusát – végső soron a teljes Bibliát, különös tekintettel annak átfogó üzenetére és cselekményére, történeti ívére (ld. hivo.hu/bibliaive.htm).

1. Lehet, hogy Jézus arámul vagy héberül (is) vitázott a farizeusokkal és tanított, de (valószínűleg görögül is tudott és tanított, ld. Jn 7,35; Mt 5,3-11 [alliterációk, melyek az arámból hiányoznának, vö. Lk 6,20-26]; Jn 3,1-12 [kétértelmű szavak az arámban nem működnek, Nikodémus neve görög]; vö. ApCsel 2,7kk [görögül beszéltek meg?!], SZÁD, 206. o.) **az Újszövetség görög és az Ószövetség héber (kis részben arám) szövegét ihlette a Szentlélek Isten szuverén akarata**, amely nemcsak azt határozta meg, hogy **pontosan milyen szavak kerüljenek a szövegbe** (külön tanulmányt érdemelne pl. a boldogmondások” vagy a tékozló fiúról szóló példázat” hihetetlenül gazdag ószövetségi háttere), hanem azt is, hogy az eredeti szöveg mely **kéziratmásolatai** (és akár eltérő olvasatai) maradjanak fenn és legyenek elérhetőek a történelem bármely adott pontján és helyén (ld. 0. pont). Mindez a tetszőleges nyelvű fordításokra is vonatkozik, ami nem jelenti azok tévedhetetlenségét, de azt igen, hogy kellő kitartással és kutatással teológiai képesítés nélkül is eljuthatunk a lényeges dolgok ismeretéhez (ld. ApCsel 17,11.27.28). Jézus tehát az igen árnyalt és kifejező görög nyelven áll előttünk és ismerhető meg – ugyanúgy, sőt jobban, mintha arámul jelenne meg, mivel a Szentlélek által ihletett görög „fordítás”

(valójában „eredeti szöveg”) jobb (lehet), mint az arám változat volt/lenne. (Egyébként az Újszövetség szerzői [Máté, Márk, Lukács, János, Pál, Jakab, Péter, Júdás] minden bizonnyal az íráshoz szükséges magas szinten tudtak görögül!) {*Ld. Peter J. Williams: *Biztosak lehetünk az evangéliumokban?* (Evangéliumi Kiadó, 2020), 5. fejezet. **Ld. *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, szerk. G.K. Beale és D.A. Carson (Baker Academic, 2007). ***Ld. pl. fascinatedbytheword.wordpress.com/2013/02/05/jacob-and-the-prodigal-son/.}

2. Tétélezzük fel az adott szöveg emberi szerzőjéről (és az őt ihlető Szentlélek Istenről), hogy **tudatosan, megfontoltan, jó okkal fogalmazott úgy, ahogy tette, s az Ő szándékát és mondanivalóját keressük a szövegben** (hiszen nyilván azt szeretnénk, ha az általunk fogalmazott szövegekkel is így bánnának az olvasóink) ahelyett, hogy saját elképzeléseink szerint próbálnánk azt „kijavítani”, „helyreigazítani”, mintha jobban tudnánk, mit kellett volna mondania! (Piper ezt nevezi „**a hermeneutika arany szabályának**”: „*amint szeretnétek, hogy az emberek veletek bánjanak, ti is úgy bánjatok velük*”; Lk 6,31.)

3. A **kulturális és történelmi háttér ismerete** sokat segíthet, de könnyű elfogultan, szelektíven olvasni; tekintélye nem érhet fel a tévedhetetlen Szentírás tekintélyével (bár a kettő [helyesen megértve] kölcsönösen kiegészíti és megerősíti egymást); **a Biblia legbiztosabb és általában véve elégséges magyarázója maga a Biblia.** Bővebben ld. hivo.hu/HRHH.pdf. Bevezetés, 8. bek., 1. j.

4. Mivel a bibliai időkben a „könyvek” valójában értékes anyagokra kézzel írt és másolt, drága és ritka irattekercsek voltak, és már az is nagy dolognak számított, ha egy személynek vagy helyi közösségnek egyetlen ilyen „könyv” a birtokába került, az egyes szerzők nyilván törekedtek arra, hogy művük önmagában is megálljon abban az értelemben, hogy ne tartalmazzon olyasmit, ami (súlyos) tévedéshez vezethet. Az ebből következő elvet nevezhetjük **a bibliai (egy- vagy többkötetes) könyvek ellentmondás-mentessége elvének, ami különösen igaz az általános célú, hosszabb írásokra, s a teljes Ó- és Újszövetségre; sőt a Biblia egészére nézve is áll**, mivel a végső szerzőjük a Szentlélek Isten, aki sehol sem mond ellent önmagának.

5. **A nehezebben érthető, homályos szakaszokat** (mondhatni, magától értetődően) **a világosabb, egyértelműbb ígérések fényében kell értelmezni** (ahelyett, hogy a homályosak alapján értelmeznénk [félre] a világosakat) – figyelembe véve azt az ellentmondásosnak tűnő elvet is, hogy a részeket az egész kinyilatkoztatás fényében értelmezzük, az egész Bibliát azonban csak a részek értelmének megismerése után érthetjük meg – kb. ezt nevezik **hermeneutikai** (írasmagyarázati) **körnek/spirálnak** –, ami szükségessé teszi a Szentírás többszöri figyelmes olvasását (más értelemben: „az exegéta a munkáját bölcsen egy hermeneutikai spirál részének látja, melyben az exegézis a bibliai teológiát, a bibliai teológia a rendszeres teológiát, a rendszeres teológia pedig az exegézist segíti”, divinity.szabadosadam.hu/?p=5181).

6. **Elsősorban tehát ne jogszabálygyűjteménynek tekintjük a Bibliát** (melyben okosan kikapukat kell keresnünk a boldoguláshoz), **hanem végtelen bölcsességű és jóságú Istenünk szerelmeslevelének, tükrének és lelkünk táplálékának** (mint ahogy az is!). **Főként Őt keressük az Igében, akinek örök és valódi, boldog földi életet nyújtó beszédéhez, útmutatásához maximálisan igazodni kívánunk** egyrészt Őiránta való **szeretetből**, másrészt azért, mert bízunk Benne és jellemében. Így jó eséllyel a helyes úton maradunk. Ez a bibliaértelmezés (egyik) legfontosabb szabálya. **Amint Schaeffer is hangsúlyozta, nagyon fontos a Bibliát a gyakorlatban is a fentiek szerint kezelni – pl. azzal, hogy a (vitás) kérdéseket emberi tekintély helyett bibliai érvek alapján döntjük el.** Másként a bálványimádás bűnét követjük el és

kényszerítjük másokra (Isten [szava] helyett emberi tekintély előtt hajolva meg), s megakadályozzuk a valódi, Isten szerinti egység létrejöttét (Jn 17,17-21). Tehát, kedves Olvasó, **vedd és olvasd** (Tolle, lege) – ahogy (Szent) Ágostont biztatta a hang, melynek hatására kinyitotta a Bibliát a Róm 13,13-14-nél, és e két igeverset olvasva azonnal teljesen megtért (ld. Augustinus: *Vallomások* [Gondolat, 1981], XII. 29., filozofia.uni-miskolc.hu/wp-content/uploads/2011/11/AugustinusVallomasok.pdf).

Lásd még *A Biblia – Isten Igéje, a Szentírás páratlanul egyedi tulajdonságai, keletkezése, védelme* (hivo.hu/01biblia.htm) és hivo.hu/otletek#E, ahol a Biblia olvasásához és tanulmányozásához használható online és offline, számítógépes és mobilos segédeszközöket is felsoroltam.

Bibliafordítások (ÚSZ=csak Újszövetség)

Online olvashatók itt: <https://ebo.kre.hu>

Aranyas	Aranyas Biblia, a Károli-fordítás 1677-re elkészült, 1717-ben 1685-ös évszámmal megjelent revíziója* (Komáromi Csapkés György református teológus, Arcanum kiadó, BibliaTéka CD-ROM, parallelbible.nytud.hu)
Budai	Budai Gergely református teológus (ÚSZ, 1967)
Békés-Dalos	Békés Gellért és Dalos Patrik katolikus szerzetesek (ÚSZ, 1951)
Czegléd	Czegléd Sándor református lelkész (ÚSZ, 1924)
Csia	Csia Lajos református lelkész (ÚSZ, 1978)
EFO	Egyszerű fordítás (The Bible League International, World Bible Translation Center, 2012, biblegateway.com/versions/Hungarian-Bible-Easy-to-Read-Version-ERV-HU)
Káldi-Nv	Káldi György jezsuita szerzetes Neovulgátája (Vulgata-fordítása, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1997)
Károli	a Károli-féle Vizsolyi Biblia** revíziója (Magyar Bibliatanács, 1908)
Kecskeméthy	Kecskeméthy István református orientalista fordítása (1931)
Masznyik	Masznyik Endre evangélikus teológus (ÚSZ, 1925)
MBT	a Magyar Bibliatársulat (Bibliatanács) protestáns „új fordítása” (1990, az 1975-ös fordítás revíziója)
Raffay	Raffay Sándor evangélikus püspök (ÚSZ, Luther-Társaság, 1929)
Ravasz	Ravasz László református püspök (ÚSZ, 1971)
RÚF	revideált új fordítás (az MBT alapján), 2014
Soós	P. Soós István katolikus szerzetes (ÚSZ, Budapesti Kármelita Rendház, 1911)
SZIT	Szent István Társulat katolikus kiadó, 1996 (az 1973-as fordítás revíziója)
új Károli	a Protestáns Média Alapítvány Károli-revíziója (Veritas Kiadó, 2011)
Vida	Vida Sándor baptista (1907–81) (ÚSZ, 1971)

*Ld. <https://epa.oszk.hu/00000/00021/00380/Ksz2008-4-kozlo1.htm>

**Vizsolyi Biblia: Károli Gáspár református lelkész fordítása, 1590.

Hargitai Róbert (www.hivo.hu), 2020.12.–2025.01.)

Változtatás nélkül szabadon másolható.